

KÖZMŰVELŐDÉS

Felelős szerkesztő: Wagner Sándor.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztári-, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak (Papp György) küldendők.

Megjelenik minden vasárnap.

Az előfizetés díjai:			
Egész évre	— — — — —	8	Kor
Félévre	— — — — —	4	•
Negyedévre	— — — — —	2	•
— Hirdetések díjszabás szerint. —			

Főpásztorunk és a székelynép-mentés.

Eppen most indul útnak kegyelmes Atyánk nagyszabású körlevele a csikmezei papsághoz, melyben kopogtatólag sürgeti a keresztény szociális egyesületek szervezését megyszerte. A körlevél oly érdekes és aktualis, alapeszméjében annyira általános, hogy szükségesnek látjuk ezt közölni lapunk első helyén egész terjedelemben. Csik az egyházmegye szikja; haladása vagy esése szorosan összefügg egyházmegyénk sorsával. A megye nem régen kapott főispánt Kállay Ubul személyében; az alispáni szeket pedig egy héttel ezelőtt Fejér Sándor foglalta el. Kormányzati programja mindkettőnek tisztán keresztény és magyar s az erdélyi Püspök körlevelének irányeszméivel annyira egyező, hogy, ha minden jó lélek a gyors megvalósításon fáradozik, új korszaknak kell megindulnia Csikmezeiben s innen kihatólag a székelyföld összes katolikus részén.

A püspöki körlevél szövege szösz szerint a következő:

D. a J. Kr.!

4714—1906. szám.

Csikvármegye Főtisztelendő Főespereseinek és Keleti Papságának!

Nem utolsó az új politikai korszak áldásai között, hogy a vármegyék élén egyénileg kipróbált keresztény jellemek, a közélet bajait érző, ismerő, s azok gyógyításán egész erővel fáradozó lelkek, gyakorlati szociológusok is állanak. Nem titkolhatom az örömet annak láttára, hogy éppen Csikvármegye, egyházmegyém koronája nyerte főispánul Kállay Ubul személyében azt a férfit, aki nyílt homlokkal vallja magát a szövetkezési eszmék emberének. Csikmeze egyike az ország legmagyarabb és legkatolikusabb vármegyéinek. Kettős ok sürget tehát arra, hogy népéért, a vallás- és hazaszeretet egységében élő csiki székelyekért minden lehetőt megtegyünk.

Fájdalommal tölt el még emléke is annak az évtizedes félreértésnek, széthúzásnak, amely a papság és a világi tisztviselők közé ékelődve, annyi éven keresztül tette bénává, szinte semmivé a csiki papságnak, ennek a nagy erkölcsi tényezőnek a közügyek javára irányuló törekvéseit.

Lehet-e a szándék tevékeny, a munkáldásos, juthat-e a nép a boldogulás útján előbbre akkor, amikor az egymásra utalt, egymás kölcsönös támogatására leginkább rászoruló két hivatalos testület, a papságot és a vármegyei közigazgatás vezetőit ellenséges érzület, harag választja el egymástól?

A szociális tevékenység eredménye, a népmentés munkájának sikere nem egy-két elszigetelt erőn fordul meg. Tizek és százak vállvetett működésére van szükség, hogy csupán egy község népét is visszaadhassuk a haza földjének, a hitnek, a boldog családi körnek és az anyagi jólétnek. Ki volna erre állásánál, szívénel, ismereteinél fogva hivatottabb, mint épen a papság, a szükségesség erkölcsi erőnek ezen gazdag akkumulátora? A világiaknak e munkakörben szebb szerepük alig lehet, mint a külső tekintély, a hatalom egész súlyával támogatni a klérus szociális törekvéseit.

Hinnem kell, hogy a közel jövő meghozza Csikmezeiben papok és világiak közé a népre nézve annyira szükséges egyetértést. Hiszen a közös munka és a közös cél a legnagyobb ellenfeleket is kibékíti egymással, akiket a hatalom és jogkörök szörszalhasogató vitái szétválasztanak, azok a szegénység és nyomor enyhítésében, a földhöz ragadtak és földönfutók szeretetében összejönnek. Ahol pedig a szeretet önfeláldozást, türelmet, könyörületet fakaszt, ott még a különböző lelkek is érezni, s érteni kezdik Isten gondolatát. Az irtalmas szeretet mezeje így termel virágot a hit számára; a jótékony-ság gyakorlása így lesz a világiak számára is theologiai kurzus. Van okunk tehát óhajtani a világiak együttműködését az egyháziakkal szociális téren.

Indokolt ezek után előttem Kedves Testvéreim, az a nagyfokú remény és bizalom, amellyel végigolvastam Csikmeze főispánjának Kállay Ubulnak a szövetkezetek érdekében 156—1906. szám alatt az összes főszolgabírákhoz intézett leiratát. A népmentő akció vallásos jellegének melege is kisugárzik a leirat azon sorából, melyekben hangsúlyozza, hogy nem tisztán gazdasági eredményeket, de

ezenfelül erkölcsi előnyöket is vár a szövetkezetektől.

Mult évi XI. számú körlevelemben fel-szólítottam a székelyföldi és bányavidéki papságot a legintenzívebb szociális tevékenységre. Egy-két helyen alakultak is, több helyen most vannak alakulóban szövetkezetek.

Ez alkalommal még hathatósabban kérlek, Szeretett Testvéreim, hogy egy percig se vesztegeljete, hanem karöltve Csikmezei lelkes főispánjával és tisztviselőivel, szükség szerint hálózattok be szövetkezetekkel az egész megyét. Hiszen amit előreláttam a mult évben, s ami a szerencsétlen petrozsényi sztrájkban bekövetkezett, az rövid időn belül bekövetkezhetik Csikban is, ezen az érintetlen ősi talajon.

Csikmezeiben az erdőipar révén van pénz a nép kezében. De, hogy hány évig marad ott, azt könnyű kitalálni. Itt van tehát az ideje, hogy minél előbb mértékletességi és takarékosági egyesületeket teremtsünk, mert tulajdonképpen ezek a valódi takarékpénztárak. Hol könnyebb a betáblázott birtok terhein könnyíteni, mint épen Csikmezeiben, ahol a közvagon oly bőven halmozódik fel, hogy olcsó kamatláb mellett is alig lehetséges elhelyezésük?

Igyekezünk mindenütt, ahol csak lehet, összekötésbe lépni a keresztény szociális egyesületek országos szövetségével (Budapest, VIII. Szentkirályi u. 28.) határozott keresztény jellegű egyesületek alakítása végett. Ahová azonban az országos szövetség speciális helyzeténél fogva ki nem terjeszkedhetik, ott a magyar gazdaszövetség (IX., Üllői u. 21.) valamint az országos központi hitelszövetkezet (VIII., Baross u. 13.) és a „Hangya” útján és segítségével igyekezzenek a papság főispán által felsorolt szövetkezetek létesítésén egész odaadással fáradozni, hogy legalább a vezetés által verődjen ki minden csikmezei szövetkezetben a keresztény vonás.

Nagy okom van a szociális egyesületeknél a keresztény vallásos jellegét hangsúlyozni. Nem elég a gazdasági erősödés, erkölcsileg is emelni kell a népet, mert csak így veheti hasznát anyagi független-

segének. Gazdaságilag erős, de erkölcsben lanyha néprétegek egy országnak inkább átkáivá, mint áldásáivá válnak. A demagógiától, a tekintély elvének lefokozásától csak egy lépés van az anarkiáig. A keresztény szövetségi eszméknek épen az az előnye, hogy egyensúlyba tartják az anyagi és erkölcsi érdekek mérlegét. Elvégre nem a kenyér függetlenít, hanem „az igazság az, ami szabaddá tesz, s az ige, amely a világot meggyőzi.”

Egy angol szociológus Angliában az alsóbb osztályok romlottságát azon körülményben keresi, hogy az Anglikán papság a munkások érdekei iránt közömbös. Azt mondja: „nincs oly papságunk, mely erőt érezne magában naponként és örömet fölkeresni a legsötétebb zúgokat; oly papságunk, amellyel a szegény ember lélelem és tartózkodás nélkül közlekedhetne, mely előtt fájdalommal leplezetlenül föltárhatható azon meggyőződéstől áthatva, hogy megérték és szeretettel fogadják.”

Mi, Kedves Testvéreim, járjunk a cselekvő szeretet útján és ne csupán a puszta ígírdetés ösvényein. Jézus ami mesterünk, aki „körül járt jót cselekedtén.”

A társadalmi kérdést egyedül a kereszténység oldhatja meg. Hogy a népet újra boldoggá tegyük, szükség van keresztény lelkű világi hatalmasokra és gazdagokra, de főleg a papság körében új apostoli hivatást érző hadra, amely egyik kezében az igazság evangéliumát tartva, a másikban a szeretet csodásan megszaportott kanyereit, forró szívvel, izzadó homlokkal

járja be a bazai földet, s teremtsé újjá mindenütt a korbadt életet.

Kelt Gyulafehérvárt, a Magyarok Nagyszonyának ünnepén 1906. október hó 14-én.

† *Gusztáv Károly*, s. k.
erdélyi püspök.

A VI. katolikus nagygyűlés elfogadott határozati javaslatai.

(Vége.)

XIII. Vidéki katolikus nagygyűlések. A katolikus nagygyűlések eszméket termelnek, mozgalmakat kezdeményeznek, összehúzzák a katolikus élet egyházi és világi vezetőit s alkalmat adnak a nagyközönségnek arra, hogy hivatott vezetőit megismerjék s azokkal együtt működjenek s így hathatósan fejlődjék az összetartás szükségességének érzése. A katolikus nagygyűlések üdvös hatásai máris elenken mutatkoznak. Szükségesnek látszik azonban azert, hogy a Budapesttől távol lakó s különösen a szegényebb neposztály is részt vehessen a katolikus nagygyűléseken: a nagygyűléseknek a nagyobb vidéki városokban leendő tartása is. Másrészt, hogy Budapest katolikus gyűlés nélkül ne maradjon, a katolikus szövetség közgyűléseit kell nagyobb arányúvá tennünk. A katolikus mozgalmaknak minél inkább leendő terjesztése végett pedig a katolikus népgyűlések tartása szükséges kisebb helyeken is.

Mondja ki tehát a katolikus nagygyűlés, hogy a nagygyűlések nagyobb vidéki városokban is tartandók s azon esztendőben, mikor Budapest nem lesz katolikus nagygyűlés, a katolikus szövetség közgyűlése fejlesztendő nagyobb arányúvá s végül, hogy kisebb vidéki helyeken minél gyakrabban katolikus népgyűlések rendezendők. (Előadó: Dr. Moldoványi Gyula.)

XIV. Vadházasságok. 1. Kérje föl a katolikus szövetség a hercegprímást s püspöki

kart, hogy az ügy előmozdítására és a stolaris nehézségek elhárítására tegye meg azokat az intézkedéseket, amelyeket jónak lát.

2. Kívánatos, hogy a Regiszi Szent-Ferenc-Társulat több anyagi támogatásban részesüljön és különösen a nagyobb városokban főkegyesületek állíttassanak föl. (Előadó: Gróf Zichy Nándor.)

XV. Hitvédelmi szervezkedés. A kereszténység ellen indított támadásokkal szemközt jórészt védtelenül állunk. A szabadgondolkodók nyilvános fejtegetései, a katedrálkon mellesken, de rendszeresen üzött hitirtás szakadatlanul folynak. Az atheizmus szolgálatában egy egész irodalom, több széles körben terjesztett lap áll, melyek nap-nap után rendszerben gazolnak át a hit és erkölcsi elveken, rágalom, hazugság, logikai cselekedés, emberi gyengesége és bűnök legyezgetése mindmeggannyi fegyverük, melyek ellen cáfoló irással nem szolgálhatunk. A színházak ezen iránynak hihetetlenül vesélyes eszközöket. A megvesztegető alakban bemutatott romlottság, a célirányosan elszórt hittagadás kiszínezett történelmi és élelvi hazugságok ma napirendszerré, sőt divattá váltak. A közönség mintegy gonosz igazat alatt mulattatva szívja magába a mérget. És mindezek ellen tétlenül vagy tehetetlenül állunk. Szükségesnek látja a nagygyűlés a védelem rendszeresítését.

1. Egető szükség van a német hitvédelmi lapok mintájára szerkesztett érteletitőre, mely a szükség szerint többször-kevesebbszer egy vagy két oldalnyi terjedelemben közli a kereszténység ellen indított támadásokat, azok cáfolatát tömör alakban jelzett argumentumokkal előkészíti. Kivételére az Országos-Pázmány-Egyesület kéréssek fel.

2. A szívósabb természetű támadásokra hitvédelmi brosurával vagy röpirattal kell védekezni, a melyek szerkesztésére annak terjedelme és természete szerint a Szent-István-Társulat és a Népszövetség vállalkozzék.

3. a hitvédelmi előadások rendezése szükséges. A katolikus szövetség megfelelő szak-

TÁRCA.

A magyar kath. ifjúság zarándoklata Rómába.*)

(Folytatás.)

22.

A Villa Celimontana vonzó területén ért a hosszas hallgatás. Maga a villa igazi tündérlak, az előtte mosolygó magas és alacsonyabb parkrészek festői kilátást nyitnak a város déli részére, meg az Albán hegylánc vulkántetőire. Különösen tavasz kezdetén remek, a finom tél-színeken úszó, hangulatos tájkép, midőn az ebredés hajnala titkos harcot folytat a tél dermedésé ellen. De azért mégis, bármily lebilincselő ez a gyönyörű hely, boesássanak meg m. t. olvasóim a nagy szünetért.

Nehéz szívvel váltunk meg a mesés villától. Utunkban nem egyszer néztünk vissza a barátságos helyre. Igen gyakran ismétlődött volna a távgyaloglásnak e réme, a kitűzött éel elérését lassító sport, ha a természet egyik csodás tü-neményével közbe nem szól. Erre pedig úgy jöttünk rá: mint a mivel a pestieket bosszantani szokták.

Mi vidékiek gyakran vagyunk életáblája a főváros humoros közönségének. Különösen a Királyhágóútnak egyes városait, községeit, a böles tanácsot használják föl viceanyagnak.

Még a rideg szász községeknek sem hagynak békét.

A haragosan zúgó Cibin folyó közelében szép vidéken terül el H. község, jó kenyeréről híres. Előnyös fekvése miatt még a fővárosból is fölkeresik a nyaralók. Egyik kutató pesti úr fölfedezte, hogy izletes kenyerükön kívül, másról is híresek, rájött a tisztelt atyafiak gyöngéjére és ez a fűtülés. Nagyon haragosnak ezért. Azt beszélik a böles tanácsról, hogy mikor a vonatépítés tervét velük közölték, teljes erővel elleneztek és a különben higgadt nép hevesen tiltakozott. A nagy láрма, zajból ily szavakat lehetett kivenni: Nem kell vasút, mert fűtül. De azért amint lecsöndesült a tanács, a közlekedési ügyosztály arra vezette a vonatot, amely bizony fűtül is.

Ily komikum előfordulhat a vidéken, de Pesten a tudomány és művészetek városában, hol minden méltóságos komolyságban forog, nevelteség meg nem történhet. Pedig a pestieknek is van gyöngő oldaluk, a nagy kíváncsiság. Épp a múlt hónapban egy távgyalogló, vagy mint ujában nevezik, kilométerevő az Andrásy-utat oly izgalomba hozta, hogy ember-ember hátán volt a kocsi a nagy tömeg miatt nem haladhattak és a forgalom megakadt. A rendőrség segítségét kérte ki a sürgős felek. Nem hiába fordultak a védőhatalomhoz. A kardos legények a kék zubbonyos, felér uszónadrágos, fekete sapkás gyaloglót kihallgatás végett a hivatalos helyiségbe vitték. Itt kitűnt, hogy nem távgyalogló, hanem magánzó és különös kedvét

leli, ha a nagyobb városokban excentrikus dologgal magát híressé teszi, melyről képes levelezőlapokat készít és küldi a nagy világba.

De meg-sokkal csekélyebb dologban is kiderül ez a gyöngő oldal. Ha föltesznek egy új cégtáblát a falra, az már érdekli őket, annak már van közönsége. Ha valaki megáll az út közepén és mereven néz az égre, bizonyos, hogy három perc múlva husz ember áll ott és barmulja az eget. Tudják ezt a vidékiek és néha tesznek sikerteljes kísérletet.

Két év előtt Pesten járva egy főhadnagy osztálytársammal és nemrég a fővárosba került tisztviselő ismerősömmel a Gellérthegyre mentünk. Civil társunkból csak úgy sziporkázott a humor és a jó ötlet. Azzal mulattatott, hogy a hegy egyik tágasabb helyén, a föl- és lefelé haladó közönséget minden szó nélkül közlelünkbe gyűjti. — Mi lesz az a feltűnő vagy vonzó pont, mellyel megteszed? — kérdeztük. Semmi különös, — válaszolá. Majd megmondom, hol álljunk meg és mind a hárman egy helyre fogunk nézni. — Láttam, hogy oly uton haladunk, melyen sokan járnak. — Álljatok meg, — szólt halkan — és nézzünk komolyan az Erzsébet-hidra. — Úgy tettünk.

Alig telt el néhány perc és már szép kis dandáresapatban álltunk ott némán, nézve a hidat és a Duna zöld hullámain.

Egyik úr megunta az egyhangú mulatságot és a tömeg nevében hozzánk szólt: Ugyan kérem, mi van arra látnivaló? Nevette nézett vissza gyötes barátunk és erős botjával a hidra

*) Lásd a Közművelődés 32-ik számát.

osztálya gondoskodik arról, hogy különösen a fűvárosban a támadások esetéről-estere cáfolathoz jussanak, részint a katolikus lételekben tartandó felolvasásokban, részint a templomokban esténként rendszeressé teendő hitvédelmi konferenciákban.

4. Különösen írónk és a katolikus nők kötelessége, hogy a közérkölcset és a vallást sértő szindarabok ellen tüntetőleg lépjenek föl és a tiszta erkölcs alapján álló művészetet elismerésben részesítsék. (Előadó: Szentiványi Károly.)

XVI. A sztrájkról. A VI. katolikus nagygyűlés felszólítja, az összes illetékes tényezőket, úgymint a kormányt, a törvényhozást, a közhatalásokat, a munkaadókat és a munkásokat, hogy minden oldalról megfelelő gondoskodás történjék arról, hogy akik törvényes időben dolgozni akarnak, semminemű terrorizmus által ne gátoltassanak annál is inkább, mert úgy a munkaadók ipari érdekei, mint másrészt a munkások megélhetési körülményei itt más úton többé nem biztosíthatók. (Előadó: Dr. Krüger Aladár.)

XVII. Békéltető bizottságok. A sok tekintetben kezdetleges magyar iparnak fejlődését nagyban gátolják a meg-megismétlődő sztrájkok, melyek a legtöbb esetben a mesternek is meg a munkásnak is kárát okozzák.

Bár a sztrájkot magában véve, mint a munkások önvédelmi eszközét, erőszakkal elnyomni nem szabad, miután az az adott körülmény között jogos és igazságos is lehet, amint van jogos háború is, mégis a társadalomnak és egyeseknek érdekében is minden erkölcsi eszközt föl kell használni, hogy a sztrájkoknak békés megegyezéssel elejét vegyék. Ebből a célból föl hívja a katolikus nagygyűlés a gyárosokat, iparosokat és munkásokat, hogy a külföld hasonló intézményei mintájára állítsanak föl és szervezzenek munkaadókból és munkásokból alakított állandó bizottságokat, melyeknek feladata a munkaadók és munkások közötti fölmerülő differenciák kiegyenlítése, a munkásviszonyok

tanulmányozása s a mi nálunk különösen el van hanyagolva, egészséges munkáslakások létesítése.

Kívánja továbbá a katolikus nagygyűlés, hogy ez az ügy, miként más államokban már megtörtént, a törvényhozás elé kerüljön, törvényes szankciót nyerjen és így a keresztény munkásvédelem elvénél fogva a társadalmi béke és iparunk fejlődése is megtalálja a maga védelmét. (Előadó: Dr. Lakatos Géza.)

XVIII. Leánykereskedés és alkoholizmus. 1. Mondja ki a kongresszus, hogy a leánykereskedelem ellen megindított nemzetközi akcióhoz teljes szívet csatlakozik és követeli a fehérrabszolgakereskedés eltörlését;

2. mondja ki a kongresszus, hogy a mai szegénytelen állapotok ellen úgy társadalmi téren, mint a magánéletben küzdeni minden keresztény kötelessége;

3. mondja ki a kongresszus, hogy a leányvédelem hatásosabbá tétele szempontjából egyrészt leányotthonok szervezését, másrészt a munkahelyeknek női munkafelügyelők (inspektörök) által való ellenőrzését, végül a cselédszervezésnek hitvédelmi vagy nőegyesületi kezelését sürögösen szükségesnek tartja s ez irányban az illető miniszteriumokhoz kérvényt nyújt be;

4. hogy a társadalom a leányvédelem terén kötelességének megfelelni képes legyen, mondja ki a kongresszus, hogy a patronage-ok s leányotthonok országszerte való szervezését nőegyesületeink sürgős feladatának tartja; de

5. feladatának tartja azt is, hogy programjukba a szociális munkáskodás teljes körét fölvegyék;

6. e végre gyakorlatias irányú, szemléltetéssel egybekapcsolt szociális kurzusok szervezők nők részére, melyekre a vidéki nőegyletek is küldjenek képviselőket.

7. Minthogy pedig a női erkölcs ellen elkövetett bűnös cselekmények nagy részét a szesz hatása alatt s főleg a szombat estétől hétfőig terjedő munkaszünet idején követik el; de ama szerencsétlen nőket is az erkölcsi rom-

lásban többnyire a részegeskedés előidézte nyomor kergeti s mivel úgy a korhelykedések, mint az erkölcs elleni bűnös tettek, de a közbiztonság elleni kihágások nagy részét is, köztudomáslag a vasárnapi munkaszünet idején szokták elkövetni; mondja ki a kongresszus, hogy az italmérés korlátozását, de kivált a vasárnapi munkaszünetnek a koresmákra és szeszalárusítókra való szigorú kiterjesztését — szombat estétől bezárólag hétfőn reggelig — úgy közérkölciségi, mint közjóléti és közbiztonsági szempontból, föltétlenül szükségesnek tartja s ez irányban országos törvény meghozatala végett a törvényhozásnál, ideiglenes rendeleti, de azért szintén országos erényű intézkedés végett a belügyminiszteriumnál kérvényezi

8. Hogy pedig a jövő nemzedék a jelzett téren rá a város szociális feladatokra idejében előkészítessék s a szociális érzék a fegyelmezett korban beleoltassék; mondja ki a kongresszus, miszerint szükségesnek tartja, hogy az iskola s a nevelés egyéb tényezői a szociális feladatokra való nevelés szempontját az egész vonalon érvényesítsék, nem csupán a papnevelőkben és tanítóképzőkben, hanem minden egyéb oly fiú és leány középfokú iskolában is, melyből majdan a társadalom vezetésére hivatott tagjai kikerülhetnek; evégre a tanárok, tanítók és tanítónők (úgy az egyháziak, mint a világiak) számára szociális kurzusok tartandók. (Előadó: Geöcze Sarolta.)

XIX. A keresztény nő szociálisizmusa. A társadalmi törekvéseknek, nevezetesen a magyar nőmozgalomnak helyes irányítására használjuk föl ezentul jobban azt a nagy értéket s erőt, melyet a keresztény nő képvisel: érvényesítsük a női befolyást a társadalomban s nyilvános életben a kereszténység terfoglalása érdekében; a gyári munkások érdekében pedig szervezzük a half-timers-rendszert s az ipartörvény módosítását. (Előadó: Farkas Edith.)

XX. Munkásegyletekről. A VI. katolikus nagygyűlés örömmel üdvözli a keresztény munkásság társadalmi és gazdasági szer-

mutatott. Azt nézzük — mondá páthoszi hévvel — hogy a hid egy oszlopanak virágdíszé alatt, mint inceskedik egy szunyog a halóját javító pokkal. Mi tovább néztük a mesét, a pesti publikum azonban úgy látszik, hogy a tudomány és művészetekre gondolt és elhagyott minket, szegény vidékieket.

A természet csodás tümenyére, mely fedteté a Villa Celimontanát érdekesen jöttünk rá, a kíváncsiság útján. Sok pesti volt csoportunkban, nem különös akkor, ha a mód is pesti. Egyik zarandok önként, vagy önkéntelenül, de fölnevezett az égre. Mind fölben tekintettek föl, mi vidékiek talán utóljára néztünk oda. A látvány elragadó volt, köszönet a pesti kollégák kíváncsiságának. Gyönyörű színekben ragyogó szivárvány, amely csak Olaszország szép egén lehet oly tiszta és éles, félkörben foglalta el az égbolt nagy fölületét. Ezentul már gyakrabban néztük az összes színekben csillogó égjelt.

Esteledett. Az alkony már bontogatta homályos ruháját. Egy-egy madár gyorsan hasított át fölöttünk a levegőt, éji szállásra sietett.

Tündöklő volt a nyugati égbolt. Halvány pír ömlött rajta végig, mintha rózsaleveleket szórtak volna szét. A távolból édes hangon szólt a pitypalaty és a virágkertek illatjárt csak úgy öntötte magából az enyhe szellő. Alig szöltünk egymáshoz, sietünk a kitűzött cél felé. Még az esti szürkületben Caracalla termeit (fürdőt) kellett megnézni.

Az imponáns fürdőtelep Márk Aurél római császár rendelésére épült, Kr. u. a 212. évben.

Ma a fürdőnek kőmaradványa Róma legszebb romjai közé tartozik. Különös nevét a császártól kapta. A kortanak följegyzése után, kedvence öltözete volt a caracalla nevű gall harci ruha, ezért a fürdőt így nevezte el.

Megállunk az épületrom előtt, csodáljuk nagyságát. Kerülete téglányalakot írle. Kétszázhusz mtr. hosszú, száztizennyég mtr. széles és ezerhat száz márványkádval volt ellátva. Az egész fürdő három főrésze oszlott. Az első rész a Frigidarium. Nagy, földetlen helyiség, melynek közepét hatalmas, hideg vízzel telt uszómédence foglalta el. Innen egy kisebb bolt-hajtásos, földött terembe, a Tepidariumba vezet a bejárás. Négy sarkánál, a mennyezet hordó oszlopok előtt, egy-egy meleg vízzel telített medence állott. A Tepidariumtól jobbra, egy kis előszobán áthaladva, a harmadik fő rész, a Caldarium táru elő. Ez megfelelt a gőzfürdőnek.

Kőralakban, igen erős falakkal lett építve. Az egyik oszlopnál elég magas lépcsősor vezet föl felé, honnan még jobban látható a terem beosztása és a bedölt kupolának megtört ívei.

A három fő rész körül csoportosulnak a mellek helyiségek. Ezek jobb karban vannak és ezért itt őrzik a fürdőből fönnmaradt, értéke-sebb emlékeket. Szobrok, dombornüvek és az emelet egyik termének mozaikburkolata ide lettek elhelyezve.

Vezetünk még arról is tett említést, hogy a régi rómaiak mily módon használták a fürdőt, mily sorban a termeket.

A Tepidariumba mentek először, hol a szol-

gák mérsékelt hőfokú levegőben testüket kenőccsel bedörzsölték és a masszírozáshoz hasonló eljárást vittek végbe. A fürdőzők ekkor meleg vízbe mentek, majd a Caldarium gőzébe. Utóljára a fölfrissítő hatásért, a Frigidarium hideg vizét keresték föl. A fürdés végén az erős ledörzsölés és a kenőcs alkalmazása nem maradt el.

Közel félórát időztünk a régi fürdőben. Ez volt az utolsó pont, a második nap programja ki lett merítve. Meggyorostottuk lépéseinket és gondtalanul ugyan, de annál bizarrszerűbb gondolatokkal haladtunk vendéglőnk felé. Már vártak a bőjtös vacsorával és a mosolygó, piros narancsokkal.

Még csak egy közös óhaj foglalta el e napon mindnyájunk szívét, a békés nyughely. Nem kellett soká a szívnek utána dobogni, óhaja csakhamar teljesült. És az álom? . . . Ő sem volt távol tőlünk.

A hold ezüstugara vankosomra tűzött. Egy-ideig elmerültem nyitott ablak mellett a szép csillagos éjbe és a tejút fölöttön fehér ragyogásába. Szemem kisebb pillantásokat tett a rendesnél, majd ezzel is föl hagyott . . . Éreztem az első álom páratlan hatását.

De azért mégis láttam magam előtt egyenlő fényben ragyogni a holdat és az apró csillagokból telehimzett tejutat.

(Folyt. köv.)

T. K.

vezkedését és az erre hivatott tényezőknek erkölcsi és anyagi pártfogásába ajánlja a keresztény restauráció ezen újorganizációit. A klerusnak, a tanítósnak és az intelligenciának minden befolyását latba kell vetni, hogy minden községben, ahol nagyszámú ipari, vagy mezőgazdasági munkások vannak, lehetőleg azonnal megalakítsák a munkásegyletet és a már meglévőket megerősítsenek és modern alapon kiépítsenek. (Előadó: Huszár Károly.)

XXI. Növendékpapok szociális képzése. A katolikus nagygyűlés mélyen áthatva a szociális kérdés nagy fontosságától, valamint a lelkeskedő papságra váró feladat nagyságától e kérdés megoldásánál — kívánatosnak, sőt elengedhetetlenül szükségesnek tartja, hogy a jövőben a pap nemzedék alapos szociális tudással fölfegyverkezve lépjen ki a tevékenység mezejére, mert csak így módon lehet arra remény, hogy a reá, mint lelkipásztorra váró szociális feladatoknak képes lesz jól megfelelni.

Miert is a katolikus nagygyűlés

1. kívánatosnak tartja, hogy minden egyes egyházmegyei szemináriumban a növendékpapok rendszeres oktatásban részesüljenek a szociális kérdés mindenleíról, okairól és orvosló eszközeiről. Ez az oktatás törtenhetik akár külön tárgy alakjában, akár az erkölcsen és lelkipásztorokadatan keretében.

2. A katolikus nagygyűlés örömmel üdvözi a Katolikus Egyesületek Országos Szövetségének a bitoros hercegprímás által már helyeslőleg jóváhagyott tervét, mely szerint ezután éventenk s szünidők folyamán a kispapok számára Budapesten szociális tanfolyamot fog rendezni. A katolikus nagygyűlés fölkeri a nagyméltóságú főpásztorokat: erkölcsi és anyagi támogatásukkal tegyék lehetővé, hogy minél több kispap résztvehessen ezen szünidői kurzusokon.

3. A katolikus nagygyűlés kívánatosnak tartja, hogy a fiatal, tanulni vágyó papoknak utazási stipendiumok által lehetővé tessenek a külföldi szociális mozgalmaknak, főleg a külföldi katolikusok szociális tevékenységének tanulmányozása. E tekintetben a katolikus nagygyűlés a nagyméltóságú püspöki kar, a főtiszt. káptalanok és alapítványok nagylelkűségére apelál, azon meggyőződéssel, hogy az ily stipendiumokra fordított összegek dús kamatot fognak hozni a katolikus hitelet és a magyar társadalmi viszonyok javulására. (Dr. Mihályfi Ákos.)

XXII. Gazdák érdekképviselete. Úgy a kormány, mint a magyar közigazgatási vezetőség a mezőgazdasági érdekképviselet megalakítását és a mezőrendőri törvény megváltoztatását sürgetik.

Sok érdekünk kívánja, hogy a megalakítandó képviselet és a szövetkezési szabadság előnyei az államosító törekvéseknek áldozatul ne essenek. A mezőrendőri törvény helyes megváltoztatása részben abból áll, ha a falusi gazdaközönység önkormányzata nem a nyomásos gazdalkodáshoz lesz kötve. A belterjesség a jövőbeni haladás útja és kívánatos, hogy a törvény a gazdaközönység önkormányzatát föltétlenül biztosítsa. Csakis a közigazgatási gyámokadástól függetlenül szervezett gazdaközönység fejlődhetik önerejének érvényesítéséig.

Hassunk oda, hogy a gazdák képviseletének fundamentumát a községeknek törvényvel biztosított autonóm gazdaszervezete képezze. Innét indulhat ki alkotmányos képviseleti alapon a mezőgazdasági kamarák és középpontok megalakítása. (Előadó: Dr. Molnár István.)

XXIII. Munkáslakások. I. Mondja ki a VI. katolikus nagygyűlés: „A magyar munkásosztály anyagi, erkölcsi érdekeinek megóvása

végett szükségesnek tartja munkáslakások építését olyképpen, hogy azok a munkások tulajdonát képezzék. Telekvásárlásra, építés végrehajtására, a szükséges olcsó kölcsön kieszközésére a legmesszebb menő társadalmi akcióit, állam és a munkaadók támogatását kéri.”

Együttal szükségesnek látja, hogy amennyiben lehetséges, az újabb gyárak föllállítása vidéken történjen, hogy a munkások a nagyvárosok romboló levegőjéből tisztább, egészségesebb légkörbe jussanak, az élelmiszerek, lakás és egyéb szükségességek roppant áremelkedését kevésbé érezzék. (Előadó: Csepela Lajos.)

XXIV. Vallástanítás. I. A magyarországi vallástanárok és hitoktatók 1906. évi szeptember 25-én tartott értekezlete mely halálját fejezi ki gróf Majláth Gusztáv Károly erdélyi püspök úr ő excellenciájának megbecsülhetetlen buzgólkodásáért, amellyel a vallástanítás ügyének előmozdításán évek során keresztül fáradozhatatlanul munkálkodott.

2. Az értekezlet mely tisztelettel felkeri a magas püspöki kart, hogy a legújabbban átdolgozott katekizmusokat a legközelebbi iskolaévre elrendelni és a megfelelő tanításterv és utasítások kiadásáról gondoskodni méltóztassék.

3. Az értekezlet kimondja, hogy a vallástanárok és hitoktatók egyesületét szükségesnek tartja és ezt haladéktalanul meg is alakítja. (Előadó: Dr. Pokorny Emánuel.)

XXV. Katolikus sajtópártoló és terjesztő iroda. I. Az Országos Pázmány Egyesület kebelében működő iroda összeállít egy jegyzéket, mely az egyes társadalmi rétegek szükségletei szerint elrendezve, magában foglalja midazokat az irodalmi és sajtótermékeket, melyek a katolikus világelfogás alapján művelhetik, irányíthatják, szórakoztathatják és gyönyörködtethetik a lelkeket. De ez a fölsorolás nem lesz csak száraz katolikus könyvjegyzék, hanem minden egyes újság, folyóirat, könyv után tájékoztatásul jelezve lesz néhány rövid szóval annak iránya, célja és tartalma.

2. Ezt a jegyzéket az egyesület kinyomatja számos ezer példányban és szétküldi a katolikus papságnak és tanítósnak azzal a kérelemmel, hogy foglalkozzanak a jegyzékben foglalt sajtótermékek buzgó ajánlásával s terjesztésével.

3. A papok és tanítók, kik erre a feladatra vállalkoznak megrendeléseket gyűjtenek a jegyzékben foglalt katolikus lapokra és művekre s a megrendelést beküldik a sajtó-terjesztő irodának, mely gondoskodik azoknak pontos és előnyös elintézéséről.

4. A Pázmány-Egyesület azon lesz, hogy a kiadóktól árkedvezményeket nyerjen a megrendelt sajtótermékeknek s ezen kedvezményekkel lehetővé teszi, hogy a jegyzékben foglalt lapok és könyvek a rendes árnál olcsóbban legyenek szállíthatók.

5. A papok és tanítók, kik a terjesztésben közreműködnek, fáradságuknak némi elismerésül minden általuk megrendelt katolikus sajtóterméknek 10 példányát után egy tiszteletpéldányban részesülnek.

6. A nagyméltóságú Püspöki Kar, mint testület fölkereti, hogy az egyes főpásztorok ajánlják ezt az intézményt papjainak s híveiknek felkarolásába és figyelmébe s hogy e célra rendelkezék el, hogy minden templomban évenként egy sajtó-nap tartassék oly képen, hogy ezen a napon a templomi szentbeszédnek kötelees tárgya a katolikus sajtó pártolása legyen. (Előadó: Geregy József.)

XXVI. A vidéki kath. sajtó fejlesztéséről. Mondja ki az Országos Pázmány-Egyet közgyűlése, hogy a vidéki katolikus sajtó

megerősödését az ország fejlődése és a közérköleség, valamint a hazafias érzés megerősödése szempontjából is elsőrangú korszerűségletnek tartja. E célból a következőket kívánja hangsúlyozni:

1. Szükséges, hogy minden katolikus községségi bíró nagyobb városban katolikus lap alapíttassék.

2. A vidéki katolikus lapok színvonala természetesen vidékenként különböző. Ahol csak lehetséges, napilap alapítandó. Minden körülmények közt teljes erővel arra kell törekedni, hogy az illető városban a katolikus lap színvonala semmivel se maradjon a többieké alatt, sőt azokat meg is haladja, mert csak így gyakorolhat kellő befolyást.

3. Födolog a gyors és pontos hírszolgálat, mert ezzel lehet kellő olvasóközöniséget gyűjteni. E célból már lehetőleg a szemináriumokban a papnövendékek figyelme fölhívandó a sajtó nagy fontosságára, a lelkeskedő papság, a katolikus tanítók és általában minden katolikus férfi igyekezzék a maga katolikus lapjával összeköttesben lenni és azt az előforduló eseményekről tudósítani.

4. A vidéki katolikus sajtónak ily magas színvonalra való emelése természetesen áldozatokkal jár. Felhívja tehát az O. P. E. a katolikus közöniséget, elsősorban főpapságunkat és főúrunkat, áldozzanak egyszerre nagyobb összeget a katolikus sajtó fölemelésére. Ha egyszer erős a sajtónk, azt az állást meg fogja tartani magától is és vele emeli diadalra a magyar közéletben a keresztény és hazafias föfogást. A ki a katolikus sajtóra áldoz, hitének és hazafiságának adja tanujelét. A Népszövetség szerves kapcsolatba hozandó az illető vidék katolikus sajtóval.

5. A vidéki katolikus sajtó különös figyelemmel kísérje a szociális mozgalmat.

6. Kísérlet teendő vidéki katolikus krajcáros lapokkal is.

7. Az O. P. E. keretén belül országos katolikus hírlapiró nyugdíj-intézet szervezendő, hogy a vidéki katolikus sajtó állandó és hivatásos munkásokat nyerjen. Az O. P. E. választmánya megbizatik, hogy ez intézmény szerveztéről legközelebb javaslatot terjesszen elő.

8. Meg kell győzni a keresztény közöniséget, hogy a katolikus vidéki sajtó megerősödése és uralomra jutása épen a tisztességes közöniségnek szolgál előnyére. Ra kell nevelni a közöniséget, hogy mielőtt a katolikus sajtóban kifogásolni valót keresne, először a maga részéről kövessen el mindent, hogy a katolikus sajtó tőkéletes legyen — aztán tessék kritizálni.

Intézkedés teendő, hogy a katolikus sajtó munkásainak nyugdíjgye rendeztessék. (Előadó: Krüger Aladár.)

H I R E K.

Prolog.

A Gyulafehérvári Tulipánkert estélyére írta:
Szemlér Ferenc.

Szent honszerlemnek vagyok én virága:
Szerényen viritó, ringó tulipán.
Itt nőttem fel én is ebben a hazában
S a magyar mégis csak most talált reám.
Sok cifra virág közt engem észre sem vett;
Itt-ott szeretett csak az egyszerű nép
S most, hogy büszkeséggel kebelére tűzön,
Az egész magyarság közelembe lép . . .
Óh, hogy lángra lobban szívem az örömtől!
Ezt a percet vártam réges-régen én!
Boldogabb jövőben aranyos sugárát
Látom fölragyogni az ég peremén.

Mert új élet ébred lépteim nyomában:
Minden kicsi szirmom aranyat terem.
Fejlik a magyarság duzzadó erőben
S pusztulásnak indul, ami idegen . . .
Tulipános szívvél jertek csak utánam
S bányát mutatok, mely kincseket takar:
Nyuljakot feléje dolgos kezetekkel
S áldást hullat rátok a — magyar ipar!
Tünjön el hát végre az a szörnyű vakság,
Mely erről a kincsről eddig nem tudott
S idegenben járván, a magyar iparnak,
Faragta, cifrázta a — koldusbotot . . .
Koldusbotot annak ami a tiétek
S jött-ment idegennek királyi jogar . . .
Ébredj magyar! Ébredj! Tulipánod szólít!
Eljén és viruljon a magyar ipar!

A Tulipánkert estélye.

A nemzeti felbuzdulásnak és lelkesedésnek tavaszi virága, a színes tulipán, a lombhervasztó őszi harmat után is teljes pompájában ragyog. Nem ártott meg neki a dér csipése. Jó talajba van plántálva: hazaszeretettől langoló női szívekbe.

A csipkedő hidegtől dédelgető meleg óvja: a magyar nő áldozó szeretete.

Ezért virul nagy városok palotái és a falvak bogárbátu viskói között, a román futó homokján s a bércék lejtőjén.

Virul, hol tiszta magyar szó zeng az ajkakon, s virul, hol idegen szó vegyül Árpád szép nyelvébe.

Mindenütt akad lelkes és okos honleány, aki maga köré gyűjti a tulipánkert szorgos munkásköit.

Városunkban a sok félreértés és visszavonás miatt nagy és nehéz munkába került a nemzetikert beplántálása, öntözgetése, megmunkálása.

A gyöngye plánta szorgos kezek ápolása mellett mégis zsendülésnek indult, rügybe fakadt s immárom teljes virágzásra jutott.

Utry Jánosné úrnőnek az érdeme, hogy okt. 7-ikén egész színes pompájában tárult elénk a gyulafehérvári tulipánkert.

Az ő törhetetlen energiája, melyet önzetlen honszeretete gerjeszt, hozta össze az a lelkes gárdát, amely a magyar ipar fellendítésénemcsak elröppenő hangzatos szóval, hanem eredményt biztosító tettel is óhajtmunkálkodni.

Minden hadjáratához a lelkesedésen kívül pénzre van szükség. Most országszerte hadjárat folyik a magyar ipar fellendítése, önállósítása érdekében. E hadjáratához is pénz kell. A Tulipán-szövetség feladata e pénz előteremtése.

Az országos szövetség helyi fiókja is hozzáakart járulni a hadviseléshez szükséges pénzalap növeléséhez. Ezért rendezett okt. 7-ikén műsoros estélyt, amely a megjeleneteknek kellemes szellemi élvezetet, a nagy nemzeti feladathoz pedig szép anyagi jövedelmet szerzett.

Nem mondhatjuk, hogy az estélyen többen is ne lehettek volna. Különösen a férfiak közül nagyon sokan hiányoztak, akiknek több okból erkölcsi kötelességük lett volna a megjelenés. De hát úgy látszik, hogy némelyekbe a politika, nem az országos, hanem a helyi érdekű annyira behatásodott, hogy még a közjó érdekében sem tudnak lemondani egyéni elfoglaltságukról. Legyen az ő izlésük és lelkiismeretük szerint. Megelégedéssel kell konstatálnunk, hogy az ellenkező híresztelés dacára a zsidóságnak az a része, amely a hazafias mozgalmakban tevéleges részt szokott venni, ezáltal is megmutatta, hogy felül tud emelkedni a pletykás sknamunkákon s résztvett a hazafias estélyen. Annál érthetlenebb, hogy román és szász testvéreink távollétükkel tündököltek. Ért-

hetetlen, mondjuk, mert hiszen amikor a *bazai* ipar pártolásáról van szó, nem éppen utolsó az ő érdekük. Katonát persze egyet sem láttunk; de ez talán nem is esoda, mert hiszen a *tulipán-szövetség* a békés élet eszközein munkálódik s esze ágában sincs puszkaport és golyóüst gyártani.

De legyen vége a rekriminációnak. Számoljunk be az estélyről.

Elsősorban kell megemlítenünk, hogy vármegyénknek közszeretében álló főispánja *Kemény Árpád báró* megjelenésével emelte az estély fenjét. Nagy elfoglaltsága ellenére is tudott időt szakítani, hogy szíve benső érzésének áldozatot hozzon. Feltűnés és minden ünnepeltetés nélkül óhajtott a szépen díszített terembe bejutni, de az őszinte tisztelet, az igaz szeretet közvetlen megnyilatkozása elől még sem menekülhetett.

Béleptekor a tulipánkert tisztikara vette körül s Kolumbában Ilonka k. a. kedves szavakkal az elismerés virágokréttjét nyújtotta át. Főispánunk a műsört Imets F. Jákónak, a szövöttezett pártok elnökének társaságában látható élvezettel hallgatta végig. Műsor után a közönség lelkes éljenzése közepette távozott. A tulipánkert büszke lehet, hogy főispánunk első megjelenésével is az ő működését tisztelte meg.

A műsört Rieszner Ödön zongorajátéka nyitotta meg. Ezuttal Liszt F. Rigoletto ábrándját játszotta. Hogyan? Felesleges mondanunk. Közönségünk sokkal jobban ismeri s rajong játékaért, semhogy bemutatásra vagy méltatásra szorulna. Ezután Berreck Stefánia szavaltta el az ünnepi prólógot, melyet Szemlér F. székelyudvarhelyi tanár és jó nevű kath. költő felkérésre egyenesen ezen estély számára írt. (Lapunk más helyén közöljük.) A kisasszony szavaltata hűen adta vissza a szép gondolatokat, előadása színes, kifejező és közvetlen volt. Bihary Béla a legújabb magyar nótákkal gyönyörködte a közönséget. Többször kihívták s bizonyára szívesen elhallgatták volna még sokáig. Szép bús nótái szívből jöttek s szívhez szölettek. Befejező darabja tomboló lelkesedésbe hozta a közönséget. Bartalis József tárogató kuruc nótáit már „felhangolt” közönség várta s dícséretére legyen mondva Bartalisknak, ő azt a hangulatot nemcsak fenntartotta, hanem fokozta.

Az utolsó pontot legnagyobb kíváncsisággal várta a közönség. Patak László hírneves festőművésznek felesége Alvincről jött hozzánk, hogy nemes ügyünket támogassa. Makrai dalokat énekelt Resch L. György művészi zongora kísérete mellett. Patakyné gyönyörű, tiszta, iskolázott althangjával messze felülemelkedett az alkalmi műkedvelők szintjén. Kész, kiforrótt művésznő, aki bármely színpadon is sikeresen megállná helyét.

A műsor befejezése után a buffetthez látott a közönség. Volt ott minden, ami szem-szájnak ingere. Gondoskodtak lelkes asszonyaink, akik maguk adták össze az izes falatokat, melyeket potom 60 fillérért szebbnél-szebb, fűgébbszebb, fűgébbszebb lányok hordtak szét a megrendelőkhöz.

Lapunk szűk tere nem engedi meg, hogy az adakozóknak, a faradozóknak névsorát közöljük, de úgy tartjuk, hogy maguk sem óhajtják. Tettek, áldoztak azért, mert használni akarták s nem feltűnni.

A táncot reggel feléig ropta a kedélyes fiatalság. Jó volt, szép volt. A nemzeti Geniusz jegyezze fel azok nevét, akik ebben a nemes munkában olyan önzetlenül fáradoztak.

Végül felkérésre a Tulipánkert köszönetét kell nyilvánítanunk a Judovits és Opreaán divatárú cégnek, amely a nagy természet kiváló

izléssel teljesen díjmentesen díszítette, valamint Haas V. vendéglősnak, aki előzékenységgel nagyban hozzájárult, hogy a vendégek mindenképpen jól érezzék magukat.

— **Keresztény-szociális kurzus Székelyudvarhelyt.** Az imént lefolyt katolikus nagygyűlés egyik elsőrendű örömdetes hatásának kell tekintenünk azt a keresztény-szociális kurzust, mely Székelyudvarhelyt az ujonnan restaurált plebánia-templom fölszentelésével kapcsolatosan fog lefolyni október hó 21., 22. és 23-ikán.

Úgy tudjuk, hogy ez az első ker. szociális kurzus, melynek színhelye a Székelyföld. Annál nagyobb örömmel kell hát megragadnunk a kedvező alkalmat s minél tömegesebben résztvenni e kurzuson, ahol a székely népet leginkább érdeklő kérdések kerülnek szőnyegre s ahol az arra hivatott férfiak eszméket adnak és útmutatnak az életbevágó kérdések keresztény-magyar szellemben való megoldására.

Ott lesznek: Prohászka Ottokár dr. székesfehérvári püspök, aki a templomszentelést végzi, Giesswein Sándor, Nagy Emil, Ugron Gabor orsz. képviselő. Szentiványi Károly, Huszár Károly, Haller István és Szalánczy Andor, a keresztény-szociális ügy e lelkes apostolai. Már maga e névsor mutatja a kurzus érdekes voltát s azok az előadások, amiket tartani fognak, bizonyára nem lesznek pusztában elhangzó szavak, de a székelység érdekében üdvös munkára szívetek termékenyítenek.

A kurzus programja röviden ez:
Október 21-én délután első nyilvános ülés. Tárgyai: 1. Népszövetség. 2. A nép vasárnapja. 3. Kisgazdaságok reformja. 4. Munkáskérdés.

Október 22-én délelőtt és délután záróülések. Tárgyai, délelőtt: 1. Gazdasági oktatás a népiskolában. 2. Néptanítók szociális feladatai. 3. Hitelszövetkezetek. 4. Szövetkezeti fogyasztás és értékesítés. Délután: 1. Nőnevelés közgazdasági szempontból. 2. Cselédegység (Patronage.) 3. Székely kérdés (tagosítás, arányosítás). 4. Egyleti élet.

Október 23-án délután második nyilvános gyűlés. Tárgyai: 1. Népipar (bőr, fa, agyag.) 2. A kis emberek jogvédelme. 3. A székely kivándorlás. 4. Községi autonómia.

Október 24-én délelőtt templomszentelés; végzi Prohászka Ottokár dr. székesfehérvári püspök. Délután ünnepi vecsernye, szentsegimádás. Este hitközségi ünnepi estély sennek műsorán Prohászka Ottokár püspök előadása.

Mozduljon meg hát a Székelyföld s jöjjön el mindenki, aki teheti! Papok, tanítók, tanárok; egyháziak, világiak; férfiak, nők; iparosok, gazdák minél többen! A haza és Isten nélkül való szociáldemokratizmussal szemben, mely már ide is kivetette csápjait, bontsák ki a keresztény szociális tevékenység zászlaját! (X.)

— **Harangmegdaldás.** Zám községnek telepén emberemlékezett óta még sohasem látott megható ünnepély volt okt. 7-én. E napon áldotta meg a leányegyház két harangját főt. Jánosó Ernő hu. zadi-főesperes, piskii plebános, mint főpásztori megbízott. A papság és a marosilyei hívek közül többen a d. u. 2. óras gyorsvonattal érkeztek Zamba, hol a hívek élén a körjegyző fogadta az érkezőket. Kocsikon dr. Csernovits Mihály földbirtokoshoz hajtottunk, kinek anyósa és családja — habár gör. kel. szerb vallásúak — tette lehetővé ez örömmünnepélyt. D. u. 3 órakor az 1903-ban megdaldott és ideiglenesen bérházba elhelyezett kápolnában, mely izléses berendezésű és ez alkalomra virágdíszbe öltözött, Mária vecsernye volt s innen zsoldt-

rok zengedezése mellett indult a hívő sereg a fent nevezett nagybirtokos által adott templomhelyre, hogy a harangállványon elhelyezett 103 és 39 kgr. súlyú, Hönig rendszerű harangokat a főesperes megáldja. A megáldás után megszólaltak a harangok, melyek most hangjukkal áhitatra kellették, s ez áhitat lelkesedéssé vált a főesperes úr megható beszéde alatt, mert nemesak oktatott, de lelkeket ragadott magával s édesen eső könnyeket fakasztott. Átadta a megáldott harangokat a hitközségnek, kiemelve öv. Procopius Hugóné öngyászata és Rignáth Béla érdemeit a gyűjtésben, különösen öngyászataét, ki nem kath. s mégis oly sok száz koronát gyűjtött kath. célokra. A nagyobb harang a Bold. sz. Szűz, mint a „Magyarok Nagyszonya”, a kisebb Páduai szent Antal tiszteletét hirdetik s közel 900 koronát érnek a megfelelő zárt harangállvánnyal. Feledhetetlen percek ezek itt, hol 49 községben 25.000 román gör. keleti köztölt a plebánia kath. 550 hívő lelket számlálnak. A harangokat a plebános szép beszédben vette át, szólván a földies érzésű földieket keresők és a halhatatlan lélekért áldozók, eselekvők jutalmáról, melyek egymástól végtelenül különböznek. Halát ad Istennek, hogy három év alatt 2600 korona építési alapot, berendezett ideiglenesen kápolnát, harangokat bir Zám, holott semmije sem volt. Istené a dicsőség. A közre kisszerű eseménynek látszik, de mégis nagy horderejű egy járásra nézve.

Jelen volt.

— A katolikus közönséget értesítjük, hogy minden vasár- és ünnepnap az apácák templomában a szentmise ezúttal már $\frac{3}{4}$ 8 óra-
kor fog kezdődni.

CSARNOK.

Püspökségei zsinat.

(Folytatás.)

12.

A második ülés szeptember másodikán volt s a jegyzőkönyv hitelesítésével kezdődött, melynek során egyiknek fáj a püspök feje attól, hogy per amorem Dei, mi is lesz az apostoli királyi s a püspöki kinevezési joggal, ahogya a kanoniki szék betöltésére nézve úgy kell majd tenni, hogy az első ülésen határozzák?

Az öreg Kovács Miklós püspök aztán kitanította őt, hogy csak maradjon a szerkesztés.

Magyarul: ti csak határozatok, amit tetszik; majd aztán a király meg a püspök azt teszi, ami meg ő nekik tetszik. Aminthogy úgy is van, mind e mai napig.

Áttérték aztán arra a tárgyra, amelyről a pécsi püspökhöz kellett az operátumot fölterjeszteni.

Vala pedig ez a tárgya az egyházi csödüdöknek vagy csödületeknek dolga. Ami alatt sem sequeremur, sem vásárt nem kell érteni, hanem a megüresedett egyházi javadalmaknak és hivataloknak szabályszerű pályázat útján való betöltését.

A protokollum ezt így adja elő:

Az egyházi csödüdöknek egyházi javadalom nyeresé irányában célszerű elrendezése s életbeültetése.

E tárgy vitát alá bocsátván, némelyek a tridentini zsinat (Sess. 24. C. 18.) nyomán csak egy csödüdöt kívánt megállapítani, mások pedig ezen egyet is mellőzendőnek vélik, annál is inkább, mivel kiben a természet a tudományosság iránt hajlamot nem öntött, az a csödüdület által, mely sok vexákra ad alkalmat, ösztönt a tudományosságra nyerni nem fog.

Határozatba ment pedig sicut sequitur:

A csödüdület nem pártoltatik. Azonban a theologiai tanulmányok bevégezte után, a lelkipásztorkodásra kimenő növendékek, a theologiai tanárok és az evégett kinevezendő, úgynevezett zsinati vizsgálok által a püspöki Szenszék színe előtt megvizsgáltatni rendeltetnek és a kerületenkint felállítandó könyvtarak és tudományos értekezések és társalgások életbeültetése ajánlatott.

Eddig szól a nevezetes határozat, amelyben pártalan humor rejlik, de amelyet most egyelőre hagyjunk in paginis reconditum snézük a dolgot komoly szemmel.

Szükséges pedig ez azért, mert a legközelebbi püspökségei zsinatnak egyik legfontosabb teendője lesz az u. n. zsinatvizsgát, amelyet helyesebben plebánosi vizsgának kellene nevezni, (a bírói, ügyvédi stb. vizsgák példájára, amint-hogy a németek úgy is nevezik: Pfarr-Concours-Prüfung.), — alaposan és úgy a tridentini zsinat szellemének, mint a lelkipásztori tiszt nagyfontosságának megfelelőleg reformálja. Mert a mostani állapot sem nem jó, sem nem célravezető, sem nem igazságos.

De még csak nem is törvényes.

Nem jó azért, mert teljesen félreismeri azt a célt, amelyért van. A zsinatvizsgának nem az a célja, amint a negyvennyolcas maradi-haladók hitték, hogy tudományos munkálkodásra ösztönözze a papságot.

Egyetlen és kizárólagos célja az, hogy a lelkipásztori tiszt betöltésére megkívánható tudás és jártasság kiferkészésére és megállapítására szolgáljon. Analogiát mondok: a jogtudományi államvizsga, vagy doktori fok tudományos vizsga és az elméleti jogtudományban való jártasság kiderítésére szolgál; a három évi gyakorlat után letett bírói, ügyvédi stb. vizsga arra való, hogy az illető tiszt betöltésére való alkalmatosságát és megbízhatóságát lehessen a bíró- vagy ügyvédjelöltek megállapítani.

Ha tehát a 48-as zsinat szerint a négy évet végzett theologus az egész Consistorium, vagy akár az egész egyházmegye színe előtt tenne is fényes exament, ez a legjobb esetben is csak az elméleti theologiában való jártasságát bizonyíthatná s nem azt, amit a papnevelőben meg sem lehet tanulni: a gyakorlati lelkipásztori tiszt betöltésére való teljes alkalmatosságát. Ezt ugyanis csak kinn a pastoratio terén lehet elsajátítani és — a tridentini zsinat világos rendelkezése szerint ezt az elsajátított gyakorlati jártasságot a zsinatvizsgán kell megbizonyítani. Hát hiszen egy afféle parádes exament a negyedik év végén egy tucat aranykeresztes és vörösfőves úr előtt a tridentini zsinat is könnyen elrendelhetet volna. De nem rendelte azért, mert nem ezt akarta, hanem egészen mást. Épen azért hibás és igazságtalan az a líbrakapott és hallgatagon approbált (mert nincs törvényes alapja) gyakorlat, hogy a theologiai doktorságot olybá veszik, hogy az pótolja a zsinatvizsgát. Szó sincs róla! A theologiai doktorság tisztán tudományos grádus; eredeti rendeltetése az, hogy kikutassa, alkalmas-e az illető az ő tudományos szakmájának irodalmi művelésére. Eo ipso még a theologiai professzorságra sem képesít; innen van, hogy sok egyetem a doktorátuson kívül még külön tanári képesítő vizsgát is kíván.

A zsinatvizsga pedig egészen más valami. S könnyű belátni, hogy lehet valaki igen jeles professzor valamely spekulatív theologiai szakmában anélkül p. o. hogy egész életében akár csak egyetlen egy embert is meggyónatott, vagy egyetlen halálra váltat ellátott volna a végső szentségekkel.

De nekünk hazai specifikus nyavalyánk az, hogy elfuserálunk mindent az ősi magyar lustaság okából. Ezért olvassuk a Protocollumban is, hogy a csödüdület nem pártoltatik. A régi jó táblabíró észjárás az: amig klerikusok vagyunk, csak tőrünk, — de ha már egyszer kikerültünk, ne zavarjanak bennünket többé. Ez ám jó lehetett régen, — de épen az, mert a régiek annyira nem szerették, ha a nyugodt emésztésben zavarták őket, s mert így burjánzott fel a reformáció előtti sok visszaélés, — ez tette szükségessé a tridentini zsinat reformjait s köztük a zsinatvizsgát is. Hat bizony ezt pártolni muszáj, mert az idő kerekét visszafelé forgatni nem lehet.

Hát igenis pártoljuk, de ha pártoljuk, azt is jogunk van kívánni, hogy jó legyen.

Ennek pedig első és főfeltétele az, hogy hitelen és pontosan körülírt és megállapított kánonja legyen annak az anyagnak, amit a zsinatvizsgán kérdeznek.

Hogy a papság annyira idegenkedik ettől a vizsgától s hogy jóformán semmi eredménye sincs, annak épen az a legfőbb oka, hogy senki se tudja, ki, mit fog ott tőle kérzeni, mit tanuljon meg erre a vizsgára. Innen a kapkodás, fejtelenség vizsgálok és jelöltek részéről egyaránt.

Talán bizony mindazt átismételje, a mit négy év alatt a theológián tanult?

A fizikai idő hiánya s másnemű elfoglaltságtól eltekintve nem ez a célja a zsinatvizsgának.

A zsinatvizsga célja szerint a spekulatív theológiától teljesen ki kellene zárni. A tridentini káté alapján kellene ott alaphittant, ágozatos hittant, erkölestant, — a felnöttek és a gyermekek oktatását számon kérni a jelölttől.

A hivatalos Perikopáskönyv alapján vizsgálni mind az 52 vasárnap és a rendes ünnepekre előirt perikopák alapos és kimerítő értelmezésében való jártasságot. Így tudná ki-ki, hogy azalatt a három év alatt ezeket évről-évre gondosan olvassa és tanulmányozza, ami marcsak azért is jó volna, mert megszokná a homilák tartását és elszokná a puffogó frázisokkal való u. n. prédikálásról.

A lelkipásztorságtan az a disciplinája a 4 éves theologiai tanfolyamnak, amely a maga teljes egészében — persze már a szerzett tapasztalásra való tekintetből, — a zsinatvizsgára tartozik. Az egyházból pedig szintén szorosan meg kell jelölni az odavaló részeket. Tölem p. o. azt kérdezték: Beszéljen valamit a javadalmak egyesítéséről. Szép. Erről sokat lehet, sőt kell is beszélni — a rigorosumon. Mert a javadalmak egyesítését a püspök meg a Consistorium intézi el, — de sohasem a plebános. Ha ő belekerül is efféle ügybe, amig az elintéződik, akár egy egész könyvtárt elolvashat de hac re; esetleg fogad magának egy szentszéki fiskálist.

Oda az való, hogy az egyháznak a plebániai ügyvitel érintő részéből kell a jelölttel jól megforgatni; nehogy az a plebános, aki hegyibe még theologiai doktor is clandestin házasságot copuláljon, meg p. o. a szabadegyezkedési protokollumot úgy üsse nyélbe, hogy a menaszszonyt kihallgatja két tanú előtt, aztán a protokollumot elküldi 400 kilométer távolságra, hogy az ottani pap irassa alá ezt a kölesönös, két tanú előtt való szabadegyezkedést a völegénnyel is. Mit ér az olyan infula, amely alatt ekkora okosság leledzik?

De azonkívül, hogy ennek a vizsgának az anyaga nincs kánonszerűleg megállapítva s így a kérdezők kénye-kedvére van bízva, baj az is, hogy az egész eljárás célszerűtlen. Ki kezdte, nem tudni, de szent igaz, hogy nem jó az, hogy

évenként két határidőt tűznek ki a zsinatvizsgára; akkor ahányan jelentkeznek, egyszerre egy, vagy ha sokan vannak, két ülésben ex omnibus rebus et de quibusdam aliis megvizsgáltatnak, ir kiki egy-egy prédikációt, egy-egy módszeres katechezist, aztán elkimérvén Fehérvárról, még a port is lerázza a lábáról.

Nem értem, mire való ez a két terminus? A bizottság szeptember 1-től június végéig mindig ott van a közpöntben. Sátoros ünnepeken meg úgy se jelentkezik senki. Hát miért ne kérhetne ki-ki magának — mondjuk egy hónappal előbb, — terminust akkor, amikor a legjobban el van már készülve? Tegyük fel, Péter el van készülve, le is tudná jól tenni a zsinatvizsgát, mert üres egy jó plebánia, erre ő pályáznai szeretne, de nem teheti, mert a legközelebbi terminus zsinatvizsgára csak négy hónap múlva lesz, addig pedig már egy más kollega ült be a parochiába.

Szabadságára kellene bízni kinek-kinek, hogy mikor kérjen terminust s a dolgot magát így kellene nyélbe ütni.

Aki zsinatvizsgára készül, jó eleve kérjen magának az elnöktől írásbeli tételt. Ezt ő maga otthon dolgozza fel. A tétel mindig a spekulatív vagy a gyakorlati theologia köréből merítendő. Esetleg két tételt is lehetne kiszabni.

Nehol, különösen Németországban az a szokás, hogy a főhatóság évenként 2—10 ilyen tételt hirdeti ki; ezek közül kettőt szabadon választhatnak azok, akik a kihirdetést követő évben zsinatvizsgára jelentkeznek.

A tételt kidolgozva akkor kell beadni, amikor az illető szóbelire terminust kér.

Ezt 20—30 nappal előbb kellene, hogy a censoroknak legyen idejük áttanulmányozni a dolgozatot és a szóbelin aztán számon kérni, hogyha tévedések vannak benne, vagy pedig okkal-móddal explorálni, hogy az ipse nem páváskodott-e idegen tollakkal.

(Folyt. köv.)

P á l y á z a t o k.

— A *szászsebesi* róm. kath. kántortanítói állomás megüresedvén, arra pályázat nyitattik.

Javadalmasa: 1. Az erdélyi róm. kath. elemi iskola alapból évi 252 korona. 2. A róm. kath. iskola pénztárából évi 552 korona. 3. Püspöki segély évi 100 korona. 4. Terményváltás a városi pénztárából évi 84 korona. 5. Tanítói földek (3 hold 269 □ öl) jelenlegi hasznosbérére évi 72 korona; adóját a kántortanító fizeti. 6. Stólaból vizkereszettel évi 80 korona. 7. 3 öl kemény tűzfaja, melynek értéke 60 korona; az iskola fűtésére külön van 3 öl fa. Összesen évi 1200 korona. Továbbá természetbeni lakás az iskolaépületben, mely áll: 2 szoba, konyha, pince-

és padlásból, azonkívül megfelelő 5-ödéves korpótlék, ha arra a kinevezett már jogosult. Az iskolaszoba tisztogatásáról már gondoskodva van.

Kötelességei: 1. Az osztatlan 6 osztályú népiskola vallásérköles vezetője és tanítása a püspöki tanterv szerint minden tantárgyból. 2. Az összes kántori teendők végzése helyben és filiákban, a mindennapi szentmisei orgonázás. 3. Az idegen iskolába járó róm. kath. valású tanulók tanítása az egyházi énekből hetenként egy órán át. 4. Az egyházközség magyar-német nyelvű lévén, megkívántatik, hogy a megválasztandó németül legalább énekelni tudjon. 5. Egyházi énekkar szervezése és vezetése. Megjegyzendő, hogy a választáskor a róm. kath. tanítóképzédtől végzett, oklevéllel bíró nős pályázók előnyben részesülnek, továbbá, hogy a kinevezett köteles lesz állomását azonnal elfoglalni és azt tanév közben el nem hagyhatja.

A kellően felszerelt pályázatok f. é. okt. 24-ikéig az iskolaszéki elnökséghez küldendők be. Szászsebes (Szeben megye) 1906. október 8-án.

Lenes Imre.
isk. sz. elnök.

— A *Csikmadarasi* róm. kath. kántortanítói állás elpályázás folytán megüresedvén, arra pályázat hirdettetik.

Jövedelmei: a) A községi közbirtokosság pénztárából havi előleges részletekben 800 kor., mely a tanítói nyugdíjba beszámítható. b) Stólaris jövedelem átlag évenként 300 kor., c) Szentmise-alapítványi kamat 20 kor. 70 fill., d) Regale kártalanítási kamat 4 kor., e) Átlag 70 terü fenyőfa az udvarra szállítva, melyet 30 kézi napszamos köteles felválni — értéke 150 kor., f) Faizás- és legeltetési jog, (nyugdíjba beszámítható) — értéke 120 kor., g) Korpótlék jogosultság szerint, államsegélyből, h) 15 hold szántó és kaszáló, értéke 120 kor., i) Külön lakás, mely áll: 2 szoba, konyha, kamra, a lakás alatt nyári konyha és pincéből. Szükséges gazdasági épületek és 416 □ öl területű jó talajú veteményes kert.

Ezen elválaszthatatlan kántortanítói jövedelmért kötelességei: a helyi körülmények szerint az iskolaszék által kijelölendő osztályokban, a mindennapi és ismétlődő tankötelesek szakszerű tanítása; — az összes kántori teendők végzése; vasár- és ünnappapokon, valamint más ajátosságok alkalmával a szentolvasó előimádkoztatása.

Pályáznai szándékozik tanítói és kántori oklevél, legalább is öt évi kántori v. segéd kántortanítói pályán töltött időről működési bizonyítvány és a szükséges okmányokkal felszerelt kérvényt 1906.

évi november hó 3-ig bezárólag alulírott iskolaszék elnökehez nyujtsák be.

Az 1906. november hó 4-én tartandó próbán minden pályázó köteles megjelenni.

Csikmadaras, 1906. október hó 8-án.
Balló János.
plébános, isk.-széki elnök.

— A *futásfalvi* róm. kath. hitközség segédkántor-tanítói állására pályázat hirdettetik.

Javadalom: Államsegély 602 korona; ösz-, tavasz- és fakepe értéke 200 kor.; mise alapítvány és stola 25—30 korona; megfelelő lakás esetleg 100 kor. lakásbér; faiskola kezeléseért 20 kor.; és a kert hasznosnévezete, 5 hold tagosított erdő évi részlete; arra jogosultnak korpótlék.

Kötelességei: a mindennapi iskolába járó tankötelesek egyik osztályának vezetése az iskolaszék intézkedése alapján; az ismétlődő iskolások tanítása, az ének tanítása minden osztályban, a faiskola kezelése, segédkezés a kántori teendőkben.

Pályázati határidő 1906. évi október hó 25. A választás ugyanazon hó 28-án, melyet a kántori képességet illetőleg próba előz meg s így a személyesen megjelenők előnyben részesülnek. Kellően felszerelt folyamódások alulírotthoz küldendők.

Futásfalva: (Háromszékm. u. p. Torja.) 1906. okt. 5-én.

Barthos Mihály.
lelk. isk. széki elnök.

Szőlő oltványok.

Valamint az elmúlt években is a Küküllőmenti

első szőlőoltványi telep

tulajdonos Caspari Frigyes Medgyes 63.

Nagyküküllőmegye — volt az egyedüli az egész országban, mely vevőinek minden tekintetben kifogástalan minőségű — egyszemes-faizamos és teljesen fajtisza szőlőoltványokat szállított, így a jövőben is egyedül a fenti szőlőtelepen kaphatók a legjobb minőségű, a legkülönbözőbb fajta alany bor-, csemege-bor- és különleges csemege szőlőoltványok, melyek elültetése által a szőlőbirtokokok barmatatos eredményeket érnek el.

Kívánatra, képes árjegyzék — számos ismerős levéllel — ingyen és bérmentve.

Főpásztori körlevelek és másnemű könyvek,

avagy diszművek bekötését olesó árban elvállalja, jól és gyorsan eszközzi

PAPP GYÖRGY könyvkötészet

G y u l a f e h é r v á r t.

A bekötésre szánt körlevelek jól csomagolva a legtávolabbi helyről is beküldhetők, a pontos összeállításért a vállalat felelősséget vállal.

Felhívjuk a t. közönség beesés figyelmét azon körülményre, hogy a **Közművelődés** jelen alakjában **hirdetéseket** is közöl.

Ennélfogva tért nyer lapunkban az adásvételi ügylet iránti érdeklődés is, a mennyiben birtokok eladását, vagy vételét, haszonbérleteket, állások betöltését, árverések vagy árlejtések határidejét, ipari és kereskedelmi cikkek ismertetését és ajánlását célszerűen lehet eszközölni, — továbbá gyógyfürdők, nyári lakok, szőlőkertek, gyógyító és tápszerek, borok, ásványvizek és másnemű italok eladására vagy vételére és mindennemű szükségletek kielégítésére igen kényelmes módon lehet eladót, illetve vevőt találni.

Sikeresen lehet továbbá a **Közművelődésben** való hirdetés útján értékesíteni eladásra szánt könyvtárakat, irodalmi műveket, zeneeszközöket, festményeket, könyveket, képeket, újságlapokat, szobrokat fegyvereket, régi pénzeket, ékszereket, butorokat, háztartási gazdasági és más eszközöket stb. stb.

Hirdetési feltételeink a következők:

Egy egész oldal területet elfoglaló hirdetés egyszeri közlési díja		K. 10.—
Egy fél oldal		„ 6.—
Egy negyed	„	„ 4.—
Egy nyolczad	„	„ 3.—
Egy tizenhatod	„	„ 2.—
Egy harmincketted	„	„ 1.—

Iparosok és kereskedők többszöri hirdetés megrendelése esetén 10% ár-
engedményben részesülnek.

A hivatalos hirdetések közlési díja külön árszabás alá esik és pedig
 cm. területes számítással, mely területnek egyszeri közlési díja 10 fil-
lérben van megállapítva.

Hirdetések szövegezését is elvállaljuk, de annak fejében külön 1 korona
díj számíttatik fel.

== A hirdetések díja előre fizetendő. ==

Hirdetésekre vonatkozó megrendelések és pénzküldemények a kiadó-
hivatalba intézendők.

Tisztelettel

a kiadóhivatal.